

Archiv obce Křenovy
(1865) 1885–1945 (1948)

Inventář

EL NAD č.: 652

AP č.: 453

Mgr. Jana Hrušková

Horšovský Týn 2016

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	5
Seznam použité literatury a pramenů	6

Příloha:

Seznam použitých zkratk	7
-------------------------	---

Inventární seznam	8
--------------------------	----------

I. Vývoj původce archiválií

Obec Křenovy (něm. Kschenowa) leží 5 kilometrů východně od Horšovského Týna na levém břehu řeky Radbuzy. První písemná zmínka o vsi Chrzenow pochází z roku 1379. Původně ves ze severu ohraničovala silnice vedoucí z Horšovského Týna do Plzně, avšak později zástavba překročila i přes tuto silnici, a ta ves rozděluje na dvě části jmenované místními „ves“ a „chalupy“.¹

Jak berní rula, tak tereziánský katastr uvádějí tuto menší ves v rámci statku Puclice, který roku 1765 koupili Trauttmansdorffové a připojili jej k horšovskotýnskému panství. V roce 1838 Sommer zmiňuje ves o 30 domech se 185 českými obyvateli. Farní správou spadaly Křenovy ke kostelu ve Staňkově Vsi, kde sídlila i příslušná škola.

Se zánikem patrimoniální správy v polovině 19. století se nejnižší správní jednotkou v zemi staly obce. První zákonnou úpravu obecní samosprávy přineslo tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení (č. 170/1849 ř. z.). Na jeho základě se každé sídliště muselo stát buď obcí, nebo součástí obce jako tzv. osada. Obec uváděná tehdy jako Křenové se stala součástí obce Puclice a zůstala jí až do roku 1885, kdy se stala samostatnou obcí soudního a politického okresu Horšovský Týn.²

Činnost obecní samosprávy se tehdy řídila obecním zřízením a volebním řádem z roku 1864 (č. 7/1864 z. z.) vydanými na základě říšského obecního zákoníku z roku 1862 (č. 18/1862 ř. z.). Ty za širší orgán obecní samosprávy stanovily volený obecní výbor, z jehož středu se posléze volilo obecní představenstvo tvořené starostou a dvěma radními. Působnost obcí se dělila na samostatnou, do níž spadaly např. svobodné volby zástupců nebo hospodaření s obecním majetkem, a na přenesenou, do níž patřila všeobecná vnitřní správa, vojenské, berní či soudní záležitosti. Na počátku 20. století křenovské obecní představenstvo řešilo například vyškolení obce z obvodu staňkovské školy (v zápisech z jednání se objevuje od roku 1909) a stavbu nové školy v sousedním Vránově. Tu křenovské děti začaly navštěvovat roku 1912.³

Po vzniku samostatné Československé republiky následovala další úprava obecní samosprávy zákony č. 75/1919 Sb., o řádu volení v obcích (později novelizován zákonem č. 122/1933 Sb., o změnách řádu volení v obcích), a č. 76/1919 Sb., novela obecního zřízení. Z voleb probíhajících na základě vázaných kandidátních listin a podle zásad poměrného zastoupení mělo vzejít obecní zastupitelstvo, které ze svého středu zvolilo obecní radu, tvořenou starostou a radními, a obecní komise, z nichž finanční a letopisecká byly povinné.

Od voleb v roce 1919 vystupuje v zápisech ze schůzí dvanáctičlenné obecní zastupitelstvo. Z politických stran se při volbách nejsilněji prosazovaly sociální demokracie a republikánská strana (agrárníci). V roce 1924 se objevuje první zmínka o volbě letopisecké komise a jmenování kronikáře. Z dalších komisí jsou v následujících letech jmenovány kromě povinné finanční komise i komise stavební, osvětová, na živelní pohromy (1927), pro stavbu elektrizace (1928), hospodářská, volební, elektrizační (1931), komise na stravovací akce (1932), lesní (1934), sociální, ochranná komise proti slintavce a kulhavce (1938) nebo komise pro úpravu obce (1940).

V rámci pozemkové reformy obec požádala roku 1923 o panský hospodářský dvůr v Křenovech (ten získala roku 1926 a rozdělila ho mezi tři zájemce z řad místních obyvatel)

¹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně (dále SOkA Domažlice), fond *Místní národní výbor Křenovy*, kniha 12K – *kronika obce 1924–1958*, s. 1.

² Rozloučení obcí povoleno v roce 1885 a zveřejněno vyhláškou ze dne 22. dubna 1886, č. 29432. *Zákoník zemský království Českého : ročník 1886 v němžto se obsahují částky I.–XXV. Číslo 1.–87.* Praha : Místodržitelská knihtiskárna, 1886, str. 66.

³ Mezitím však někteří rodiče posílali své děti do školy v Puclicích, což zapříčinilo nároky tamější školy na její spolufinancování.

a dále usilovala od roku 1925 o přiděl trauttmansdorffského lesa Peřina. Les o výměře 20 hektarů získala roku 1931, ale tržová smlouva je datována až k roku 1935.

K obecním budovám patřily obecní chudobinec č. p. 24 (pastouška), který obec zbourala v roce 1931, obecní domek č. p. 19 a později i hasičská zbrojnice (svaz dobrovolných hasičů založen roku 1933) a obecní kolna.

Roku 1926 byla stržena stará kaple zasvěcená Panně Marii a postavena nová kaple, kterou si obyvatelé Křenov přáli zasvětit svatému Václavovi. Od roku 1926 se jednalo o elektrifikaci obce, která měla být současně provedena i v sousedním Vránově. Roku 1928 zastupitelé jmenovali komisi pro vybudování elektrické sítě a téhož roku je uváděna stavba transformátoru a veřejného osvětlení. Elektrické vedení zpočátku spravovala obec, ale roku 1933 je převzal Elektrárenský svaz severních okresů pošumavských.

V roce 1921 žilo ve zdejší obci ve 44 domech 203 obyvatel a v roce 1930 v 51 domech 225 obyvatel, z nichž se 218 hlásilo k národnosti československé a sedm k německé. Od roku 1899 obcí projížděl vlak na trase Staňkov – Poběžovice (Ronšperk), který zastavoval i na nádraží v Křenovech. Taktéž v obci fungoval mlýn s pilou.

Kromě již zmiňovaného sboru dobrovolných hasičů působila v obci i místní organizace Národní jednoty pošumavské.

Na základě Mnichovské dohody se v říjnu 1938 státní hranice posunula na samou hranici obce Křenovy. Dne 9. října se německé oddíly zastavily na silnici Semošice – Křenovy u potoka Lukavice, avšak 15. října zabraly i les a cestu z nádraží k Osvračínu. K 20. listopadu se ale stáhly zpět z katastru Křenov a ty tak zůstaly součástí území tzv. druhé republiky, později Protektorátu Čechy a Morava. Vzhledem k tomu, že převážná většina politického okresu Horšovský Týn byla přičleněna k Velkoněmecké říši, připadly již 25. října 1938 zbývající obce tohoto okresu včetně Křenov k okresu Domažlice, kde zůstaly až do roku 1945. V roce 1943 bylo rozpuštěno obecní zastupitelstvo a až do konce války vykonával správu obce vládní komisař.

Po válce převzal správu obce místní národní výbor, který vznikl ustavující schůzí dne 8. května 1945.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archiv obce Křenovy tvoří dokumenty Obecního úřadu Křenovy, které okresní archiv převzal dne 5. 10. 1959. V knize přírůstků je pod č. 20 zaznamenáno převzetí 7 balíků obsahujících rozsyp obecní korespondence z let 1914–1954.

Z dochovaných archiválií není patrné, kde a jakým způsobem je původce ukládal. O případných ztrátách ostatních dokumentů tohoto původce nejsou dochovány žádné záznamy.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Mezerovitě dochovaný archivní fond Archiv obce Křenovy vznikl z činnosti Obecního úřadu Křenovy a zachycuje období let (1865) 1885–1945 (1948). Prius fondu představuje inv. č. 8, pod nímž jsou uloženy domovské listy od roku 1865. Obecní úřad Křenovy byl většinou pouze jejich příjemcem, avšak několik domovských listů z let 1874 až 1885 bylo vyhotoveno v Křenovech a opatřeno otiskem razítka „Gemeinde Krenowa“ s podpisy představeného a člena výboru.

Dvě úřední knihy (inv. č. 3 a 29) a jeden ze spisů (inv. č. 7)⁴ přesahují časový rozsah existence obecního úřadu, neboť v jejich vedení pokračoval MNV Křenovy. Vzhledem

⁴ V případě inv. č. 7 se jedná o několikastránkový spis, který v řádkovém výčtu obsahuje údaje z let 1885–1948.

k tomu, že rozsáhlejší část agendy vedl obecní úřad, byly tyto archiválie ponechány v tomto archivním fondu.

Ve zpracovaném archivním fondu Místní národní výbor Křenovy se nachází šest úředních knih (inv. č. 1 a 9–13) a jeden podací protokol (inv. č. 28), které obsahují i agendu obecního úřadu, ale převažují zápisy z období MNV. Pozornost zasluhují především inv. č. 1 protokoly ze schůzí obecního zastupitelstva, rady a pléna MNV z let 1929–1954, inv. č. 12 kronika obce z let 1924–1958 a inv. č. 9 evidence cizích osob v obci z let 1943–1955. Odkazy na ně proto obsahuje i tento inventární seznam.

Archivní fond Archiv obce Křenovy pořádala roku 1995 Ludmila Růženecká. O případné vnitřní skartaci se ve spisu o fondu žádné záznamy nedochovaly.

Současné pořádání a inventarizace archivního fondu vycházely z metodického návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce z 31. ledna 2000 (č. j. AS/1-284/2000), metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (č. j. SOAP/006-0767/2010) a jeho dodatků.

Podle zápisu v evidenci PEvA se v tomto archivním fondu nacházelo 8 úředních knih, 3 podací protokoly a 2 kartony spisů o rozsahu 0,49 bm. Fyzickým přemanimulováním archiválií a jejich uložením do kartonů o velikosti A3 se metráž zmenšila na 0,33 bm.

Jazykem dochovaných archiválií je čeština, některé archiválie z let 1939–1945 jsou česko-německé nebo německé.

Během uložení archivního fondu ve Státním okresním archivu Domažlice neproběhly na archiváliích žádné restaurátorské ani konzervátorské zásahy. Stavební plány u inv. č. 14 jsou poškozeny trhlinami. Úřední knihy inv. č. 1, 3 a 4–6 mají poškozenou vazbu.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond Archiv obce Křenovy poskytuje informace k politickým, hospodářským, sociálním a správním dějinám obce.

Informace o fungování obecní samosprávy i všeobecném dění v obci od roku 1906 do roku 1931 obsahuje kniha protokoly ze schůzí obecního výboru, zastupitelstva a finanční komise (inv. č. 1).

Pro demografické či genealogické bádání lze využít archiválie týkající se evidence obyvatel uložené pod inv. č. 2, 7 a 8.

Elektrifikaci obce se věnují spisy uložené pod inv. č. 15.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Křenovy uspořádala a archivní pomůcku zpracovala ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně v březnu 2016 Jana Hrušková.

V Horšovském Týně dne 17. 10. 2016

Mgr. Jana Hrušková

Seznam použité literatury a pramenů

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Místní národní výbor Křenovy*, kniha 1K – *protokoly ze schůzí obecního zastupitelstva, rady a pléna MNV 1929–1954*.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Místní národní výbor Křenovy*, kniha 12K – *kronika obce 1924–1958*.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Okresní úřad Horšovský Týn*, karton N189, inv. č. 366 – *sčítací operáty pro soudní okres Horšovský Týn 1921, Křenovy*.

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, I. díl. Praha : Český statistický úřad, 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

LIEBSCHER, Karl. *Der politische Amtsbezirk Bischofteinitz*. Bischofteinitz, 1913.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny. II. díl – CH–L*. Praha : Česká akademie věd a umění, 1949.

PROCHÁZKA, Zdeněk, KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko : historicko-turistický průvodce č. 9*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1998.

Průvodce po archivních fondech : Svazek 3. Státní oblastní archiv v Plzni. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, 1976.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen : statistisch-topographisch dargestellt. VII. Band, Klattauer kreis*. Praha : J. G. Calve'sche Buchhandlung, 1839.

Statistický lexikon obcí v Republice československé : I. Čechy. Praha : Státní úřad statistický, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha : Orbis, 1934.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákoník zemský království Českého : ročník 1886 v němžto se obsahují částky I.–XXV. Číslo 1.–87. Praha : Místodržitelská knihtiskárna, 1886.

Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
č. j.	číslo jednací
č. p.	číslo popisné
bm	běžný metr
EL	evidenční list
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
MNV	místní národní výbor
NAD	Národní archivní dědictví
ppr	podací protokol
ř. z.	říšský zákoník
SOA	státní oblastní archiv
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
z. z.	zemský zákoník

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	-------------------

I. KNIHY

1. Knihy všeobecné správy obce

1	Protokoly ze schůzí obecního výboru, zastupitelstva a finanční komise 7. 1. 1906 – 15. 2. 1929 Protokoly ze schůzí obecní rady 23. 12. 1923 – 30. 7. 1931 Protokoly dražební 1922–1925 Evidence vydaných pracovních knížek 1908–1914	1906–1931	ukn 1
	<i>Protokoly ze schůzí obecního zastupitelstva</i> 8. 3. 1929 – 30. 8. 1943 <i>Protokoly ze schůzí rady a pléna MNV</i> 8. 5. 1945 – 23. 6. 1954	1929–1954	MNV Křenovy
2	Matrika příslušníků obce	[1923]–1942	ukn 2
	<i>Evidence cizích osob v obci</i>	1943–1955	MNV Křenovy
	<i>Kronika obce</i>	1924–1958	MNV Křenovy

2. Knihy správy obecního majetku

3	Pronájem obecních pozemků (dražby)	1885–1945 (1947)	ukn 3
---	------------------------------------	------------------	-------

II. SPISOVÝ MATERIÁL

A. Podací protokoly

4	Podací protokol 15. 7. 1940 – 9. 4. 1942	1940–1942	ppr 1
5	Podací protokol 10. 4. 1942 – 23. 12. 1943	1942–1943	ppr 2
6	Podací protokol 23. 12. 1943 – 24. 4. 1945	1943–1945	ppr 3

B. Spisy

1. Obec a její správa

7	Evidence vydaných domovských listů, služebních a pracovních knížek	1885–1945 (1948)	kar 1
---	---	------------------	-------

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
8	Domovské právo a evidence obyvatel (domovské listy a příslušná korespondence)	(1865) 1885–1942	kar 1
9	Volební záležitosti (hlasovací seznam, zápis o volbě obecního zastupitelstva)	1938	kar 1
10	Organizace činnosti obecní samosprávy (protokoly, oběžníky, nařízení)	1914–1945	kar 1
2. Správa obecního majetku			
11	Správa obecních pozemků (pronájem, příorky)	1921–1923	kar 1
12	Koupě lesa Peřina (včetně situačního plánu z roku 1931 na rozdělení lesa a trhové smlouvy mezi obcí a Karlem Josefem Trauttmansdorffem z roku 1935)	1930–1935	kar 1
3. Péče o bezpečnost a pořádek			
13	Stavební záležitosti (stavební protokoly)	1897–1928	kar 1
14	Dřevěný most přes řeku Radbuzu (projektová dokumentace včetně stavebních plánů)	1913–1925	kar 1
15	Elektrifikace a dodávky elektřiny (včetně projektu transformátoru)	1923–1942	kar 1
16	Telefonizace	1941	kar 2
17	Zásobování (výdej poukazů na obuv)	1942–1945	kar 2
4. Péče o veřejné ústavy a zařízení			
18	Sociální péče (chudinská podpora, Národní pomoc)	1907–1942	kar 2
19	Školství (zřízení školy ve Vránově, vysvědčení Volenová)	1909–1930	kar 2
5. Spolupůsobení ve státních záležitostech			
20	Daňové záležitosti (daň pozemková Adam Volena)	1941	kar 2
21	Katastrální záležitosti (knihovní pořádek, trhová smlouva)	1908–1934	kar 2
22	Soudní záležitosti (žaloby, spory, exekuce)	1914–1941	kar 2
23	Zemědělství (sčítání ploch osevu, soupis o používání půdy)	1942–1945	kar 2
24	Lesnictví (těžba dřeva, hospodářské lesní plány)	1935–1944	kar 2

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedin. č.
---------	-------	---------------	--------------------

25	Vodní záležitosti (spor o zasypání řečiště u dvora Peřina, nájemní smlouva na rybolov)	1928–1932	kar 2
----	--	-----------	-------

III. ÚČETNÍ MATERIÁL

1. Účetní knihy

26	Hlavní kniha	1925–1929	ukn 4
27	Hlavní kniha	1932–1935	ukn 5
28	Hlavní kniha	1936–1941	ukn 6
29	Pokladní deník	1924–1941 (1947)	ukn 7
30	Likvidační strazza	1939–1941	ukn 8

2. Účetní spisy

31	Rozpočet obce	1938–1944	kar 2
32	Rozpočet ústavu chudých	1942–1944	kar 2
33	Účetní závěrka obce	1938–1945	kar 2
34	Účetní závěrka ústavu chudých	1940–1944	kar 2

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Křenovy
Značka fondu:	AO Křenovy
Časové rozmezí:	(1865) 1885–1945 (1948)
Počet evidenčních jednotek:	13 (8 úředních knih, 3 podací protokoly, 2 kartony)
Počet inventárních jednotek:	34
Rozsah v bm:	0,33
Stav ke dni:	17. 10. 2016
Zpracovatel archivního souboru:	Mgr. Jana Hrušková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jana Hrušková
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová

dne 17. 10. 2016 č. j. SOAP/010-0774/2016